

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการและแรงจูงใจในการศึกษา
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษา
4. ข้อมูลการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในงานวิจัย
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา

พิชณูสินี ชมพู่คำ (2542:10) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านเห็นว่า การศึกษาเป็นการลงทุน เช่น อัลเฟรด มาร์เชล กล่าวว่าการศึกษาเป็นการลงทุนที่มีคุณค่าสูงกว่าการลงทุนชนิดอื่น ๆ เมื่อลงทุนไปแล้วผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนการศึกษาได้แก่

1. กำลังคน (Man Power) หมายถึงการศึกษาจะช่วยสร้างกำลังในด้านต่าง ๆ ได้ตามความต้องการของประเทศชาติทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ
2. ทักษะความรู้ (Skill and Knowledge) หมายถึง เครื่องมือที่จะช่วยให้บุคคลสามารถทำหน้าที่ทางเศรษฐกิจได้ดีขึ้น
3. วัฒนธรรม (Culture) หมายถึงการสร้างวัฒนธรรมที่มีคุณภาพสูงให้แก่สังคม เป็นการส่งเสริมและปรับปรุงวัฒนธรรมเดิมให้ดีขึ้น และลดสิ่งที่เป็นทอนความเจริญของสังคมให้น้อยลง
4. ความเจริญทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) หมายถึงการเพิ่มผลผลิตของประชาชาติ บุญคง หันจากสิทธิ์ (2540:27) ให้ความหมายของการศึกษาไว้ 2 ความหมาย

1. การศึกษาในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง ขบวนการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นกระบวนการของชีวิต เป็นขบวนการหาความรู้และประสบการณ์ทุกอย่างที่ได้รับตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่และวัยชรา ขบวนการดังกล่าวจะอาศัยสื่อการศึกษา คือ บ้าน โรงเรียน วัด สังคมและสิ่งแวดล้อมในกรณีนี้ชีวิตและกิจกรรมเพื่อชีวิตทุกอย่างของเราล้วนเป็นโรงเรียนหรือแหล่งการศึกษาที่แท้จริง การศึกษาจึงหมายถึง ประสบการณ์รวมทั้งบุคคลได้รับทั้งในและนอกโรงเรียน และสถาบันการศึกษา และได้สะสมตลอดชีวิต การศึกษาในกรณีนี้คือ ชีวิต (Education is life)

2. การศึกษาในความหมายแคบ หมายถึง การเรียน การสอนในโรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเท่านั้น การศึกษาจะเริ่มเมื่อเขาโรงเรียนและสถานศึกษาจะสิ้นสุดเมื่อออกจากโรงเรียน และสถาบันการศึกษา กรณีมักจะเป็นการศึกษาที่ พ่อ แม่ผู้ปกครอง ครูและอาจารย์ได้เตรียมการจัดการเรียนการสอนไว้พร้อม เพื่อให้ผู้เข้าศึกษาได้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีสวัสดิภาพ และเพื่ออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติด้วย

สาโรช บัวศรี (2514:38) ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่าการศึกษาคือการพัฒนาขั้น 5 (Education is the development of the five aggregates) เพื่อว่าอกุศลมูลจะได้เบาบางลงอย่างมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ขั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

จิรวรรณ นิจนตร (2528:71) การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลทั้งทางสติปัญญา ทักษะ บุคลิกภาพ หรือนิสัยใจคอโดยมีผู้ถ่ายทอดความรู้และจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนภายในสถาบันการศึกษา

สุปรียา ควรเดชะคุปต์ (2529:5) การศึกษาคือกระบวนการผลิตที่ช่วยเปลี่ยนแปลงมนุษย์ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น เปรียบเสมือนเครื่องจักรที่ผลิตสินค้าเพื่อเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตต่อไป

รุ่ง แก้วแดง (2541:8) ได้กล่าวว่าการศึกษา หมายถึงกระบวนการเรียนรู้การศึกษอาบรม การสร้างองค์ความรู้ของบุคคลอันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมปัจจัยเกื้อหนุนที่ให้โอกาส การอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมที่จะกระตุ้นให้คนสามารถเรียนรู้ได้ตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542:2) ได้สรุปไว้การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการการสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการศึกษตลอดชีวิต

Miller (1990: 65) การศึกษาคือกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และด้านทัศนคติ (Affective Domain)

ปรีชา คมกัรปกรณ์ และ กล้า ทองขาว (2531:298-304) การศึกษาเป็นปัจจัยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแง่ของการเพิ่มพูน ความรู้ทักษะ และความสามารถในการปฏิบัติงาน พิจารณาการศึกษาเป็นการลงทุน และการศึกษาคือ ปัจจัยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต การประกันความสูญเสียเปล่าของการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การคือจะต้องกำหนดนโยบาย จุดหมายและวิธีการที่ดี

วิโรจน์ สารรัตน์ (2532:7) ถ้าประเทศใดไม่สามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้ก็ไม่สามารถพัฒนาอย่างอื่นได้มากนักไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญ จะทำให้มนุษย์กลับกลายเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นตัวการแห่งการพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2545:1) การศึกษา หมายถึงการเพิ่มพูนความรู้ด้วยการเรียน หรือการวิจัยตามหลักสูตรของสถานการศึกษา หรือสถาบันวิชาชีพ เพื่อให้ได้ซึ่งปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ ตามกฎ ก.พ. ว่าด้วยการนั้น และหมายความรวมถึงการฝึกฝนภาษาและการรับคำแนะนำก่อนเข้าศึกษาและฝึกอบรม หรือการดูงานที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หรือต่อจากการศึกษานั้นด้วย

John Dewey (1966:10) ให้ความหมายว่า การศึกษา หมายถึง การสร้างหรือจัดประสบการณ์ใหม่ เพื่อมาเพิ่มประสบการณ์ที่มีอยู่และให้สามารถหาประสบการณ์เพิ่มเติมอีกและการศึกษาคือความงอกงาม และเป็นกระบวนการตลอดชีวิต

Van Cleve Morris (1961:52-60) ได้กล่าวว่าการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป หมายถึงการพัฒนาของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นศิลปะที่ให้ความร่วมมือกับธรรมชาติและเป็นศิลปะในการปรับปรุงธรรมชาติการศึกษาช่วยพัฒนาร่างกายให้มีทักษะดีขึ้นช่วยให้มนุษย์รู้จักตนเองนอกจากนั้นยังช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัยของมนุษย์อีกด้วย

ปองพล อติเรกสาร (2546:3) ได้ให้ ความหมายของการศึกษาคือการเรียนรู้ศิลปศาสตร์ที่จะให้มนุษย์แต่ละคนสามารถอยู่รอด และดำรงชีวิตอยู่ได้ในแผ่นดิน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาข้างต้น สรุปได้ว่า ความหมายของการศึกษา คือกระบวนการพัฒนาบุคคลในด้านต่าง ๆ โดยการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกันเป็นองค์ความรู้ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญที่ทำให้บุคคลเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นกระบวนการตลอดชีวิตในการพัฒนาแต่ละบุคคลอีกด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการและแรงจูงใจในการศึกษา

Knowles (1984:80) แบ่งความต้องการออกเป็น 2 ประเภท

1. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้แก่ความต้องการทางกายภาพความต้องการทางความเจริญงอกงาม ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการประสบการณ์ใหม่ ความต้องการความสำเร็จและความต้องการยอมรับว่าตนเองมีคุณค่า

2. ความต้องการด้านการศึกษา เป็นผลมาจากแรงกระตุ้นของความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ร่วมกับสภาพแวดล้อมที่ทำให้บุคคลต้องการเรียนรู้ในบางสิ่งบางอย่างที่ตนเองขาดแคลน บุคคลในปัจจุบันกับความปรารถนาที่อยากจะมีขึ้นในอนาคต

Houle (1961:15-16) พบว่า ผู้ใหญ่ที่เข้ารับการศึกษาด้วยเหตุผลอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. มีเป้าหมายเฉพาะบางอย่างอยู่ในใจ (Goal oriented) เช่น ต้องการประกาศนียบัตรไปเลื่อนวุฒิเลื่อนขั้นเงินเดือน นักศึกษาส่วนใหญ่มาเรียนด้วยเหตุผลนี้คือ มีจุดมุ่งหมายเพื่ออาชีพการงาน หรือเพิ่มพูนวิทยฐานะของตนเอง

2. ต้องการเข้าร่วมสังคม มีกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นบ้าง (Activity oriented) แสวงหากิจกรรมใหม่ ๆ หรือมาเรียนเพื่อแก้เหงา ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. ต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ (Learning oriented) มาเรียนเพราะสนใจอยากรู้อยากเห็น มิได้คำนึงถึงปริญญาหรือประกาศนียบัตร

นอกจากความต้องการทางด้านการศึกษาแรงจูงใจเป็นสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการที่จะรับการศึกษา มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้แตกต่างกันหลากหลายความหมายด้วยกัน ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538:150) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า หมายถึงวิธีการชักนำพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ตามความต้องการของมนุษย์สิ่งจูงใจจะเกิดขึ้นได้จากภายในและภายนอกตัวบุคคลจะเห็นได้ว่า การจูงใจเป็นการกระตุ้น หรือการสร้างสิ่งเร้า เพื่อช่วยให้เกิดการกระทำต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีซึ่งเป็นภาวะกระตุ้นให้ปฏิบัติได้ทำงานด้วยความขยันมีความกระตือรือร้นที่จะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาในการปฏิบัติงาน โดยมีความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วยเป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังภายในจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยมุ่งหวังที่จะได้รับรางวัลเป็นสิ่งตอบแทน

สมพร สุทัศนีย์ (2542:29) ได้กล่าวไว้ว่า การจูงใจเป็นการกระตุ้น ให้บุคคลมีความกระตือรือร้นหรือมีแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ พฤติกรรมทางสังคม และพฤติกรรมการทำงาน โดยเฉพาะในองค์กร ผู้นำมีหน้าที่โดยตรงในการจูงใจผู้ร่วมงานเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะมนุษย์จะทำงานเต็มความสามารถหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเต็มใจในการทำงานการจูงใจเป็นเรื่องของการสนองความต้องการที่ทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจเพื่อที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

อารี พันธุ์ณี (2538:179-182) ได้มีความหมายการจูงใจ (Motivation) ไว้ว่า หมายถึงการนำปัจจัยต่างที่เป็นแรงจูงใจ (Motive) มาผลักดันให้บุคคลแสดงความประพฤติอย่างมีทิศทางเพื่อ

บรรลุดมมุ่งหมายหรือมีเงื่อนไขที่ต้องการปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาอาจเป็นเครื่องมือล่อรางวัลการลงทุน ทำให้ตื่นตัวรวมทั้งการทำให้เกิดความคาดหวัง เป็นต้น

ตำราศักดิ์ จงวิบูลย์ (2543:10) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึงแรงกระตุ้น หรือเร้าให้อิทธิพลได้เพิ่มพูน ความสามารถความพยายามหรือพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในให้เกิดการกระทำ หรือทุ่มเทในงานที่ทำเพื่อให้บรรลุความปรารถนาในการแก้ปัญหาหรือเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย อันจะนำมาซึ่งความพึงพอใจ

Garrison (1997: 208 อ้างถึงใน สมยศ นาวิกาน, 2540:40) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า เป็นแรงขับภายใน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมออกในระยะแรกเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และพฤติกรรมต่อไปเรื่อย ๆ เมื่อประสบผลสำเร็จ

Hilgard และ Atkinson (1976:140) ได้แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจเพื่อการอยู่รอด (The Survival Motives) หมายถึงความต้องการที่บุคคลจะห้ำหั่นได้เช่น อาหาร น้ำ เป็นต้น
2. แรงจูงใจทางสังคม (The Social Motives) หมายถึงแรงจูงใจอันเกิดจากความต้องการทางสังคมของมนุษย์การยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
3. แรงจูงใจทางอวดตน (Ego-Integrative Motives) หมายถึงแรงจูงใจอันเกิดจากความต้องการความสำเร็จและต้องการมีชื่อเสียง

วัฒนา พัทธราวิช (2526:82) กล่าวว่า ความต้องการเป็นรากฐานอันสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการศึกษา เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน จึงสามารถกล่าวได้ว่า การวางหลักสูตรต้องคำนึงถึงความต้องการเป็นหลักและถือ “ความต้องการเป็นรากฐานของการพัฒนาหลักสูตร”

เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ (2525:19) ได้กล่าวว่าแรงจูงใจในการศึกษาจัดอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาพฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน
2. ทุนทรัพย์ที่ใช้ในการศึกษามากหรือน้อยกว่ากัน
3. คุณภาพของการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน
4. ภูมิลำเนาของสถานศึกษาที่อยู่ในส่วนกลางหรือภูมิภาค
5. ความมีชื่อเสียงของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน

ปัจจัยทั้ง 5 ประการดังกล่าวเป็นผลให้บุคคลมีแรงจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาต่างกัน

พจนีย์ สะเพียรชัย (2526:8) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจในการเลือกเข้าศึกษาต่อต่างกัน ระดับอุดมศึกษานั้นว่าจะมีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับ เนื่องมาจากความต้องการของผู้เรียนส่วนหนึ่ง มาจากค่านิยมในปรัชญาและอีกส่วนหนึ่งมาจากการที่ไม่มีงานทำจากการพิจารณาการศึกษาที่ผ่านมา ปรากฏชัดอย่างหนึ่งคือการศึกษาได้รับการยอมรับเป็นปัจจัยพื้นฐานอีกอย่างเช่นเดียวกับปัจจัยด้าน อาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม เมื่อทุกคนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาเช่นนี้ ทุกคนจึง ต้องการไฟฟ้า

Plunkett (1997:391 อ้างถึงใน ทองวรรณ ศิริวรรณ, 2543:9) ได้ให้ความหมายของ แรงจูงใจว่า คือผลของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความต้องการภายในและอิทธิพลภายนอกของบุคคล ซึ่งทำให้ตัวบุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมออกมา

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้นสรุปได้ว่า ความต้องการและมีแรงจูงใจ คือสิ่งชักนำและชี้ นำให้เกิดการสำเร็จศึกษาโดยเป็นความต้องการทางจิตใจหรือความคิด เป็นแรงขับเคลื่อนโดยมีเป้าหมาย ใดเป้าหมายหนึ่งเป็นลสิ่งยึดเหนี่ยว ซึ่งจะส่งผลต่อการศึกษาทั้งในทางตรงและทางอ้อม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษา

Alexander และ Simmons (1975:3-4) ได้กล่าวไว้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นฟังก์ชัน ของปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานศึกษา ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มปัจจัยของอิทธิพลภายนอกอื่น ๆ เช่น สภาพชุมชน ปัจจัยทางด้านเขาวนปัญญา ปัจจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียน รวมทั้งภูมิหลังทางเศรษฐกิจและ สังคมของผู้เรียน และยังมีความแปรปรวนอื่น ๆ ที่ไม่สามารถอธิบายได้อีก

Prescott (1961:14-15 อ้างถึงใน สนธยา เขมวิวัฒน์, 2542:9) ได้ทำการสรุปองค์ประกอบ ที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไว้ 6 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกายได้แก่อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพ ข้อบกพร่อง และลักษณะท่าทางของร่างกาย
2. องค์ประกอบทางความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดามารดา และความสัมพันธ์ระหว่าง สมาชิกในครอบครัว
3. องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความเป็นอยู่ของสมาชิก ในครอบครัว การอบรม และฐานะทางบ้าน
4. องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ได้แก่ความสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกัน
5. องค์ประกอบทางการพัฒนาแห่งตน ได้แก่สติปัญญาความสนใจ
6. องค์ประกอบทางการปรับตัวได้แก่ปัญหาการปรับตัวการแสดงออก

ประภัสสร วงษ์ศรี (2541:46) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย

1. ผู้สอน ควรมีการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ อ่านหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจให้มากเป็นประสบการณ์ทางการเรียนการสอน ความรู้ของครูผู้สอน การถ่ายทอดความรู้ ของคุณภาพของการสอน อุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีคุณธรรมและมีความยุติธรรม การตั้งใจและการกระตุ้นเสริมแรงผู้เรียน ให้ความช่วยเหลือ และสามารถแก้ปัญหาให้กับนักเรียนได้ บรรยากาศในการสอนและสิ่งแวดล้อม

2. ผู้เรียน ได้แก่ พันธุกรรม เซลล์ปัญญา ความถนัด ความสนใจ อารมณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัว การศึกษาของบิดามารดา การปรับตัว แรงจูงใจ หลักสูตรหรือวิชาที่เรียน วัฒนธรรม ทัศนคติต่อสถาบันและผู้สอน บรรยากาศในการเรียนและสิ่งแวดล้อม

อริยา คูหา และบัญญัติ ยงย่วน (2547:255) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1. ความพร้อมด้านสติปัญญา หรือความรู้ ทักษะพื้นฐาน
2. บุคลิกภาพหรือจิตลักษณะ เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อึดทนโน้ทน
3. พฤติกรรมการเรียน เช่น วิธีการเรียน การผลัดวันประกันพรุ่ง
4. บรรยากาศในการเรียน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน วิธีการสอนของครู
5. ตัวแปรทางประชากร เช่น อายุ เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาของบิดามารดา เป็นต้น

Bloom (อ้างใน ปัญหา ชูช่วย, 2551:12) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า มีตัวแปรอยู่ 3 ประการที่เกี่ยวข้อง คือ

1. พฤติกรรมด้านความรู้และความคิด (Cognitive Entry Behaviors) หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความถนัด และพื้นฐานของผู้เรียนที่มีมาก่อน
2. คุณลักษณะทางจิตใจ (Affective Entry Characteristics) หมายถึง แรงจูงใจที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียน อยากรู้สิ่งใหม่ ได้แก่ ความสนใจในวิชาเรียน เจตคติต่อเนื้อหาวิชา ระบบการเรียนและสถาบัน การยอมรับความสามารถของตนเอง เป็นต้น
3. คุณภาพทางการเรียนการสอน (Quality of Instruction) หมายถึง การเรียนการสอนหรือประสิทธิผลที่ผู้เรียนจะได้รับ ผลสำเร็จในการเรียน ได้แก่ การได้รับคำแนะนำ การปฏิบัติ และแรงเสริมของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสำเร็จการศึกษา ได้แก่ ความรู้ ความสามารถทักษะ เซอร์ปัญญา ความถนัด ความสนใจ และพื้นฐานของผู้เรียนที่มีมาก่อน ความสนใจ ในวิชาเรียน การยอมรับความสามารถของตนเอง การเรียนการสอนหรือประสิทธิผลที่ผู้เรียนจะได้รับ ผลสำเร็จในการเรียน ระบบการเรียนและสถาบัน หลักสูตรหรือวิชาที่เรียน อุปกรณ์ การสอนที่ทันสมัย บรรยากาศในการเรียนและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของ เป็นต้น

ข้อมูลการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้เริ่มเตรียมการเปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยได้พัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักวิชาการ นักวิชาชีพ อาจารย์ ครู ตลอดจนบุคลากรจากองค์กรต่าง ๆ ในส่วน ภูมิภาคให้มีความรู้ ความสามารถในระดับสูง สามารถนำความรู้และวิชาการที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนา ท้องถิ่นและประเทศชาติ และให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่เป็นมหาวิทยาลัย อุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยได้นำเสนอหลักสูตร โดยผ่านการอนุมัติตามขั้นตอน จากสภาวิชาการ และสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (บัณฑิตวิทยาลัย, 2562)

มหาวิทยาลัยได้เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา และได้เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตในหลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตวิชาชีพครู ซึ่งเป็นหลักสูตรกลางของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในปี พ.ศ. 2541 ด้วย นับตั้งแต่ปี การศึกษา 2541-2545 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้เปิดสอน หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น กลุ่มวิชาวิจัยและสถิติ กลุ่มวิชาล้านานาชาติศึกษา นอกจากนี้เปิดสอน กลุ่มวิชาบริหารจัดการศึกษา (โครงการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่) และกลุ่มวิชา การท่องเที่ยว หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และหลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตวิชาชีพครู

ในปีการศึกษา 2546 ได้มีผู้นำชุมชน โรงเรียนแม่สะเรียง “บริพัตรศึกษา” และมหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ร่วมกันทำโครงการความร่วมมือไตรภาคีในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ณ ศูนย์บัณฑิตศึกษา อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเปิดสอนปริญญาโทในหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ปีการศึกษา 2547-2548 บัณฑิตวิทยาลัย ได้เปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน และหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาภาษาไทย และหลักสูตรวิทยาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพ

ปีการศึกษา 2549 บัณฑิตวิทยาลัย ได้ขยายพื้นที่การสอนไปยังศูนย์อำเภอแม่สะเรียง โดยเปิดสอนระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน รวมทั้งเปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อและการสื่อสาร หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ และสาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพ

ปีการศึกษา 2550 เปิดรับนักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคน้ำโขงและสาละวินศึกษา สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นับเป็นปีแรกที่ได้เปิดรับนักศึกษาระดับปริญญาเอก รวมทั้งปีการศึกษา 2551 เปิดสอนหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อและการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ ในปีการศึกษา 2556 เปิดสอนหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย

ปีการศึกษา 2561 บัณฑิตวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรใหม่ คือ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษศึกษา นอกจากนี้ปีการศึกษา 2562 บัณฑิตวิทยาลัยเปิดสอนหลักสูตรใหม่ คือ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จะเปิดรับมีหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย, 2562:6)

บัณฑิตวิทยาลัยได้จัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยเปิดสอนในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2.1 หลักสูตรที่เปิดสอนในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ของบัณฑิตวิทยาลัย

ระดับปริญญาโท	
ครุศาสตรมหาบัณฑิต	การบริหารการศึกษา หลักสูตรและการสอน
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	ภาษาไทย
	ภาษาอังกฤษศึกษา
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต	การสอนวิทยาศาสตร์
	พลังงานและสิ่งแวดล้อมชุมชน
สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต	สาธารณสุขศาสตร์
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต	การบริหารธุรกิจ
ระดับปริญญาเอก	
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต	ภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา

	ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
	ศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน
	พลังงานและสิ่งแวดล้อมชุมชน
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต	การบริหารการศึกษา

ที่มา : บัณฑิตวิทยาลัย, 2562:6

ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในงานวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในงานวิจัย 4 ด้าน ได้แก่

1. ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา ประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้

1.1 เจตคติและแรงจูงใจต่อการเรียนของนักศึกษา

Stiggins (1994:73) ได้ให้ความหมายของเจตคติ (Attitudes) ว่าเป็นความรู้สึกชื่นชอบหรือไม่ชื่นชอบ ความรู้สึกด้านบวกหรือด้านลบ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความเกี่ยวเนื่องระหว่างความรู้สึกกับสิ่งนั้นโดยเฉพาะ เช่น เจตคติต่อครู ผู้บริหาร วิชา กิจกรรมการสอน ฯลฯ

Triandis (1971: 232) ได้แบ่งองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ส่วน สรุปได้ดังนี้

1) องค์ประกอบทางด้านความรู้ความเข้าใจ (A Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้ ความเข้าใจของบุคคลต่อสิ่งเร้า ซึ่งได้แก่บุคคล สถานการณ์สังคม

2) องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (An Affective Component) เป็นองค์ประกอบที่ต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่ 1 คือ เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้วจะเกิดความรู้สึกต่อสิ่งนั้น ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ

3) องค์ประกอบทางการกระทำ (Behavioural Component) เมื่อเกิดองค์ประกอบที่ 1 และ 2 แล้ว จะเกิดความพร้อมทางการกระทำ ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทั้ง 2 ดังกล่าว

Carter V.Good (1973:592) ได้กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นปรารถนา และความพยายามอย่างสูงของผู้เรียนที่จะศึกษาให้บรรลุสัมฤทธิ์ผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษา

Allport (อ้างในสง่า คำ, 2559:7) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เป็นสภาวะของความพร้อมทางจิตใจซึ่งเกิดจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้เป็นแรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาระหว่างบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง เจตคติจึงก่อรูปได้ ดังนี้

- 1) เกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมในสังคม
- 2) การสร้างความรู้สึกรู้จักจากประสบการณ์ของตนเอง
- 3) ประสบการณ์ที่ได้รับจากเดิม มีทั้งทางบวกและลบ จะส่งผลถึงเจตคติต่อสิ่งใหม่

ที่คล้ายคลึงกัน

- 4) การเลียนแบบบุคคลที่ตนเองให้ความสำคัญ และรับเอาเจตคตินั้นมาเป็นของตน

Belkin and Skydell (อ้างใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2549:53) ให้ความสำคัญของเจตคติว่าเป็นแนวโน้มที่บุคคลจะตอบสนองในทางที่พอใจหรือไม่พอใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ เจตคติจึงมีความหมายสรุปได้ ดังนี้

1) ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลังจากทีบุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น ความรู้สึก นี้จึงแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1) ความรู้สึกในทางบวก เป็นการแสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบและสนับสนุน

1.2) ความรู้สึกในทางลบ เป็นการแสดงออกในลักษณะไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบและไม่สนับสนุน

1.3) ความรู้สึกที่เป็นกลางคือไม่มีความรู้สึกใด ๆ

2) บุคคลแสดงความรู้สึกทางด้านพฤติกรรม ซึ่งแบ่งพฤติกรรมเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1) พฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้มีการกล่าวถึง สนับสนุน ทำทาง หน้าตาบ่งบอก ความพึงพอใจ

2.2) พฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้ชอบหรือไม่ชอบก็ไม่แสดงออก

เจตคติแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1) เจตคติในด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Attitude) ประสบการณ์ที่คนได้สร้างความพึงพอใจและความสุขใจ จนกระทั่งทำให้มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกัน

2) เจตคติทางปัญญา (Intellectual Attitude) เป็นเจตคติที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้เป็นแกน บุคคลอาจมีเจตคติต่อบางสิ่งบางอย่างโดยอาศัยการศึกษา ความรู้จนเกิดความเข้าใจ และมีความสัมพันธ์กับจิตใจ คืออารมณ์และความรู้สึกร่วม หมายถึง มีความรู้สึกจนเกิดความซาบซึ้งเห็นดีเห็นงามด้วย เช่น เจตคติที่มีต่อศาสนาเจตคติที่ไม่ดีต่อยาเสพติด

3) เจตคติทางการกระทำ (Action-oriented Attitude) เป็นเจตคติที่พร้อมจะนำไปปฏิบัติ เพื่อสนองความต้องการของบุคคล เช่น เจตคติที่ดีต่อการพูดจาไพเราะอ่อนหวานเพื่อให้คนอื่นเกิดความนิยม เจตคติที่มีต่องานในสำนักงาน

4) เจตคติทางด้านความสมดุล (Balanced Attitude) ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทางด้านความรู้สึกและอารมณ์เจตคติทางปัญญาและเจตคติทางการกระทำ เป็นเจตคติที่สามารถตอบสนอง ต่อความพึงพอใจในการทำงาน ทำให้บุคคลสามารถทำงานตามเป้าหมายของตนเองและองค์การได้

5) เจตคติในการป้องกันตัวเอง (Ego-defensive Attitude) เป็นเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันตนเองให้พ้นจากความขัดแย้งภายในใจ ประกอบด้วยความสัมพันธ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ด้านความรู้สึก อารมณ์ด้านปัญญาและด้านการกระทำ

องค์ประกอบของเจตคติ

องค์ประกอบของเจตคติโดยทั่วไปเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1) องค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้านั้น ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปความ และรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินค่าสิ่งเร้านั้น ๆ

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึก หรืออารมณ์ของบุคคล ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า ต่างเป็นผลต่อเนื่องมาจากที่บุคคลประเมินค่าสิ่งเร้านั้น แล้วพบว่าพอใจหรือไม่พอใจ ต้องการหรือไม่ต้องการ ดีหรือเลว องค์ประกอบทั้งสองอย่างมีความสัมพันธ์กันเจตคติบางอย่างจะประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจมากแต่ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์น้อย เช่น เจตคติที่มีต่องานที่ทาสวนเจตคติที่มีต่อแพชชั่นเสื้อผ้าจะมีองค์ประกอบด้านความรู้สึกและอารมณ์สูงแต่มีองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจต่ำ

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่บุคคลประพฤติปฏิบัติหรือตอบสนองต่อสิ่งเร้าในทิศทางที่จะสนับสนุนหรือคัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับจากการประเมินค่าให้สอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ต้องประกอบด้วยทั้งสามองค์ประกอบเสมอ แต่จะมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันไป โดยปกติบุคคลมักแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับเจตคติที่มีอยู่แต่ก็ไม่เสมอไปทุกกรณีในบางครั้งเรามีเจตคติอย่างหนึ่งแต่ก็ไม่ได้แสดงพฤติกรรมตามเจตคติที่มีอยู่ก็มักกับความรู้สึกที่มีอยู่ เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ต้องประกอบด้วยทั้งสามองค์ประกอบเสมอ แต่จะมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันไป โดยปกติบุคคลมักแสดงพฤติกรรมในทิศทางที่สอดคล้องกับเจตคติที่มีอยู่แต่ก็ไม่เสมอไปทุกกรณีในบางครั้งเรามีเจตคติอย่างหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้แสดงพฤติกรรมตามเจตคติที่มีอยู่ก็มี

คุณลักษณะของเจตคติ เจตคติมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1) เจตคติเกิดจากประสบการณ์สิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัวบุคคล การอบรมเลี้ยงดูการเรียนรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเจตคติแม้ว่าจะมีประสบการณ์ที่เหมือนกัน ก็เป็นเจตคติที่แตกต่างกันได้ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น สติปัญญา อายุ เป็นต้น

2) เจตคติเป็นการเตรียม หรือความพร้อมในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นการเตรียมความพร้อมภายในของจิตใจมากกว่าภายนอกที่สังเกตได้สภาวะความพร้อมที่จะตอบสนอง มีลักษณะที่ซับซ้อนของบุคคลว่า ชอบหรือไม่ชอบ ยอมรับหรือไม่ยอมรับ เกี่ยวข้องกับอารมณ์ด้วย

3) เจตคติมีทิศทางของการประเมิน ทิศทางของการประเมินคือลักษณะความรู้สึกหรือ อารมณ์ที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นความรู้สึกหรือประเมินว่าชอบ พอใจ เห็นด้วย ก็คือเป็นทิศทางในทางที่ดี เรียกว่าเป็นทิศทางในทางบวก และถ้าประเมินออกมาในทางไม่ดีเช่น ไม่ชอบ ไม่พอใจ ก็มีทิศทางในทางลบ เจตคติทางลบไม่ได้หมายความว่าไม่ควรมีเจตคตินั้นเป็นเพียงความรู้สึกที่ไม่ ดีต่อสิ่งนั้น

4) เจตคติมีความเข้ม คือมีปริมาณมากน้อยของความรู้สึก ถ้าชอบมากหรือไม่เห็นด้วย อย่างมากก็แสดงว่ามีความเข้มสูง ถ้าไม่ชอบเลยหรือเกลียดที่สุดก็แสดงว่ามีความเข้มสูงไปอีกทางหนึ่ง

5) เจตคติมีความคงทน เจตคติเป็นสิ่งที่บุคคลยึดมั่นถือมั่น และมีส่วนในการกำหนด พฤติกรรมของคนนั้น การยึดมั่นในเจตคติต่อสิ่งใด ทำให้การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกิดขึ้นได้ยาก

6) เจตคติมีทั้งพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเป็นสภาวะทางจิตใจ ซึ่งหากไม่ได้แสดงออก ก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าบุคคลนั้นมีเจตคติอย่างไรในเรื่องนั้น เจตคติเป็น พฤติกรรมภายนอกแสดงออกเนื่องจากถูกกระตุ้น และการกระตุ้นยังมีสาเหตุอื่น ๆ ร่วมอยู่ด้วย

7) เจตคติต้องมีสิ่งเร้าจึงมีการตอบสนองขึ้น ไม่จำเป็นว่าเจตคติที่แสดงออกจาก พฤติกรรม ภายในและพฤติกรรมภายนอกจะต้องตรง กัน เพราะก่อนแสดงออกนั้นก็ปรับปรุงให้ เหมาะกับ สภาพของสังคม แล้วจึงแสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก

การเกิดและการเปลี่ยนแปลงเจตคติ เจตคติเกิดจากการมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและ ทางอ้อม หากประสบการณ์ที่เราได้รับเพิ่มเติมแตกต่างจากประสบการณ์เดิม เราก็อาจเปลี่ยนแปลง เจตคติได้ การเปลี่ยนแปลงเจตคติมี 2 ทาง

1) การเปลี่ยนแปลงในทางเดียวกัน (Congruent Change) หมายถึง เจตคติเดิมของ บุคคลที่เป็นไปในทางบวกจะเพิ่มมากขึ้นในทางบวก แต่ถ้าเจตคติเป็นไปในทางลบก็เพิ่มมากขึ้นในทาง ลบด้วย

2) การเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง (Incongruent Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง เจตคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกจะลดลงและไปเพิ่มทางลบ

หลักการของการเปลี่ยนแปลงเจตคติ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน หรือ การเปลี่ยนแปลงไป คนละทางนั้น มีหลักการว่า เจตคติที่เปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกันเปลี่ยนได้ง่าย

กว่าเจตคติที่เปลี่ยนแปลงไปคนละทาง เพราะการเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกันมีความมั่นคง ความคงที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง การเปลี่ยนแปลงเจตคติเกี่ยวข้องกับ ปัจจัยต่อไปนี้

1) ความสุดขีด (Extremeness) เจตคติที่อยู่ปลายสุดเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่รุนแรงนัก เช่น ความรักที่สุดและความเกลียดที่สุดเปลี่ยนแปลงยากกว่าความรักและความเกลียดที่ไม่มากนัก

2) ความซับซ้อน (Multi complexity) เจตคติที่เกิดจากสาเหตุเดียวกันเปลี่ยนได้ง่ายกว่าเกิดจากหลาย ๆ สาเหตุ

3) ความคงที่ (Consistency) เจตคติที่มีลักษณะคงที่มาก หมายถึงเจตคติที่เป็นความเชื่อฝังใจ เปลี่ยนแปลงยากกว่าเจตคติทั่วไป

4) ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง (Interconnectedness) เจตคติที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะที่เป็นไปในทางเดียวกันเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่มีความสัมพันธ์ไปในทางตรงกันข้าม

5) ความแข็งแกร่งและจำนวนความต้องการ (Strong and Number of Wants Served) หมายถึง เจตคติที่มีความจำเป็นและความต้องการในระดับสูง เปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าเจตคติที่ไม่แข็งแกร่งและไม่อยู่ในความต้องการ

6) ความเกี่ยวเนื่องกับค่านิยม (Centrality of Related Values) เจตคติหลายเรื่องเกี่ยวเนื่องจากค่านิยมความเชื่อที่ค่านิยมนั้นดีน่าปรารถนา และเจตคติสืบเนื่องมาจากค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก

1.2 พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา

ความหมายของพฤติกรรม

Allport (อ้างในสง่า คำ, 2559:10) ได้ให้ความหมายพฤติกรรม (Behavior) คือ กริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิกิริยาโต้ตอบเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า (Stimulus) หรือสถานการณ์ต่าง ๆ อาการแสดงออกต่าง ๆ เหล่านั้น อาจเป็นการเคลื่อนไหวที่สังเกต ได้หรือวัดได้ เช่น การเดิน การพูด การเขียน การคิด การเต้นของหัวใจ เป็นต้น ส่วนสิ่งเร้าที่มากระทบแล้วก่อให้เกิดพฤติกรรมก็อาจจะเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) และสิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus) สิ่งเร้าภายใน ได้แก่ สิ่งเร้าที่เกิดจากความต้องการทางกายภาพ เช่น ความหิว ความกระหาย สิ่งเร้าภายในนี้มีอิทธิพลสูงสุดในการกระตุ้นเด็กให้แสดงพฤติกรรม และเมื่อเด็กเหล่านี้โตขึ้นในสังคม สิ่งเร้าใจภายในจะลดความสำคัญลง สิ่งเร้าภายนอกทางสังคมที่เด็กได้รับรู้ในสังคมจะมีอิทธิพลมากกว่าในการกำหนดว่า บุคคลควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไรต่อผู้อื่น สิ่งเร้าภายนอกได้แก่ สิ่งกระตุ้นต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาท ทั้ง 5 คือ หู ตา คอ จมูก การสัมผัส สิ่งเร้าที่มีอิทธิพลที่จะจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ได้แก่ สิ่งเร้าที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจที่เรียกว่า การเสริมแรง

(Reinforcement) ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) คือ สิ่งเร้าที่พอใจทำให้บุคคลมีการแสดงพฤติกรรมเพิ่มขึ้น เช่น คำชมเชย การยอมรับของเพื่อน ส่วนการเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) คือ สิ่งเร้าที่ไม่พอใจหรือไม่พึงปรารถนา มาใช้เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้น้อยลง เช่น การลงโทษเด็ก เมื่อลักขโมย การปรับเงินเมื่อผู้ขับขี่ยานพาหนะไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

มนุษย์โดยทั่วไปจะพึงพอใจกับการได้รับการเสริมแรงทางบวกมากกว่าการเสริมแรงทางลบ วิธีการเสริมแรงทางบวก กระทำได้ดังนี้

- 1) การให้อาหาร น้ำ เครื่องยังชีพ เป็นต้น
- 2) การให้แรงเสริมทางสังคม เช่น การยอมรับ การยกย่อง การชมเชย ฯลฯ
- 3) การให้รางวัล คະแนน แต้ม ดาว เป็นต้น
- 4) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Information Feedback) เช่น การรับแจ้งว่าพฤติกรรมที่กระทำนั้น ๆ เหมาะสม

5) การใช้พฤติกรรมที่ชอบกระทำมากที่สุดมาเสริมแรงพฤติกรรมที่ชอบกระทำน้อยที่สุด เป็นการวางเงื่อนไข เช่น เมื่อทำการบ้านเสร็จแล้วจึงอนุญาตให้ดูทีวี เป็นต้น

ปัจจัยพื้นฐานของพฤติกรรม ปัจจัยพื้นฐานของพฤติกรรม ประกอบด้วย

1) ปัจจัยพื้นฐานด้านชีวภาพ ในการจัดจำแนกสิ่งมีชีวิตนั้น แม่มนุษย์จะถูกจัดอยู่ในอาณาจักรของสัตว์แต่มีคุณสมบัติทางชีวภาพที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงกว่าสัตว์อื่น ๆ ทำให้สามารถปรับตนเองให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม ได้โดยอาศัยพฤติกรรม หรือการกระทำของตัวเอง ปัจจัยด้านชีวภาพที่สำคัญของมนุษย์ประกอบด้วยพันธุกรรม และระบบการทำงานของร่างกาย

2) ปัจจัยพื้นฐานด้านจิตวิทยา ปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยา ซึ่งมีปัจจัยย่อยอยู่หลายปัจจัย ปัจจัยทางจิตวิทยาจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการรับรู้และตีความสิ่งเร้าก่อนที่ร่างกายจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ปัจจัยทางจิตวิทยาที่สำคัญประกอบด้วย แรงจูงใจและการเรียนรู้

3) ปัจจัยพื้นฐานด้านสังคมวิทยา พื้นฐานทางชีววิทยาหรือทางประสาทวิทยา เน้นที่พฤติกรรมของเอกัตบุคคล คือ พฤติกรรมของคนคนหนึ่งที่ไม่สัมพันธ์กับผู้อื่น แต่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และบางกรณีก็จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นสังคม กระบวนการของกลุ่ม กระบวนการทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือวัฒนธรรม จึงมีส่วนสำคัญในการกำหนดลักษณะ พฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามสภาพของสังคมได้

Thorpe (1955 อ้างถึงใน รพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ์, 2532:23) ได้แบ่งการปรับตัวออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ปรับตัวเอง (Self-Adjustment) ได้แก่ การที่บุคคลจะปรับตัวเองได้ดีต้องมีลักษณะ ดังนี้

1.1 ความเป็นตัวของตัวเอง (Self-Reliance) หมายถึง การที่บุคคลทำอะไรได้ด้วยตนเองไม่พึ่งผู้อื่น เป็นอิสระจากผู้อื่น มีความมั่นคงทางอารมณ์และรับผิดชอบการกระทำของตนเอง

1.2 การมองเห็นคุณค่าของตน (Sense of Personal Worth) หมายถึง การที่บุคคลพอใจในอิสรภาพ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตัดสินใจในการกระทำและวางแผนชีวิตของตนเอง รวมทั้งมีเสรีภาพในการคบเพื่อนและการใช้จ่าย

1.3 ความรู้สึกเป็นอิสระของตนเอง (Sense of Personal Freedom) หมายถึง การที่บุคคลพอใจในอิสรภาพ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตัดสินใจในการทำและวางแผนชีวิตของตนเอง รวมทั้งมีเสรีภาพในการคบเพื่อนและการใช้จ่าย

1.4 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Feeling of Belonging) หมายถึง การที่บุคคลได้รับความอบอุ่นในครอบครัว ในหมู่เพื่อนฝูง จึงทำให้มีความภูมิใจในบ้าน โรงเรียน เป็นต้น

1.5 ความรู้สึกไม่มีแนวโน้มที่จะถอยหนี (No withdrawing Tendencies)

1.6 ความรู้สึกไม่มีอาการทางประสาท (No Nervous Symptom)

2. การปรับตัวทางสังคม (Social Adjustment) ได้แก่ การที่บุคคลจะปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

2.1 บรรทัดฐานทางสังคม (Social Standards) หมายถึง การที่บุคคลมีความเคารพในสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม บุคคลประเภทนี้จะเข้าใจถึงความถูกต้องของสังคม

2.2 ทักษะทางสังคม (Social Skill) หมายถึง การที่บุคคลปรับตัวเข้ากับเพื่อนและคนแปลกหน้าเป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่นและมีความสนใจปัญหาต่าง ๆ และสนใจกิจกรรมต่าง ๆ

2.3 แนวโน้มทางสังคม (Social Tendencies) หมายถึง การที่บุคคลปรับตัวเข้าสถานการณ์หรือสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม

2.4 ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family Relation) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าได้รับความรักการดูแลอย่างดีในครอบครัว มีความอบอุ่นปลอดภัย และมั่นใจตนเองในความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว

2.5 ความสัมพันธ์ในโรงเรียน (School Relation) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าได้รับความรักจากครู มีความสุขในการอยู่ร่วมกับเพื่อน นักเรียนรู้สึกว่าการงานมีความเหมาะสมกับความสนใจและวุฒิภาวะของตน

2.6 ความสัมพันธ์กับชุมชน (Community Relation) หมายถึง การที่บุคคลเข้ากับเพื่อนบ้านได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชุมชนตนเอง เข้าสมาคมกับคนแปลกหน้าได้ มีความพอใจในกฎเกณฑ์ และสวัสดิภาพของชุมชน นิสิต นักศึกษา ต่างก็มีความต้องการที่จะประสบ

ความสำเร็จในด้านการเรียน และสิ่งที่ต้องการก็มีไข่มง่าย ๆ ต้องอาศัยความเพียรพยายาม และต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งมีวิธีการที่นักศึกษาแก้ไขปัญหาด้านการเรียนและการกระทำตนให้สอดคล้องกับความต้องการ

2. ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

การจูงใจ (Motivation) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาตราบที่มนุษย์มีความต้องการทำให้สภาวะทางร่างกายเกิดความไม่สมดุลจะทำให้มีแรงขับ (Drives) ที่กำหนดทิศทางเพื่อแสดงพฤติกรรมกระทำไปสู่เป้าหมายที่จะต้องสนองความต้องการนั้น ๆ เมื่อได้รับการตอบสนองแรงขับก็จะเกิดความพอใจ

นักจิตวิทยาได้แบ่งแรงจูงใจ 2 ลักษณะ คือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motives) หมายถึงสภาวะของบุคคลที่มีความต้องการในการเรียนรู้ หรือแสวงหาบางอย่างด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีบุคคลอื่นมาเกี่ยวข้อง กล่าวคือแรงจูงใจภายในเป็นสิ่งผลักดัน จากภายในตัวบุคคลซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมค่อนข้างถาวร แรงจูงใจประเภทนี้เกิดจากเหตุ 3 ประการ คือ 1) ความต้องการ (needs) เป็นสภาพที่บุคคลขาดสมดุล ก่อให้เกิดแรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ขึ้น เพื่อสร้างสมดุลให้ตัวเองเพื่อบรรลุจุดหมายที่ต้องการและความพอใจ 2) เจตคติ (Attitude) หมายถึงความรู้สึกนึกคิดที่ดีที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้บุคคลทำในพฤติกรรมที่เหมาะสม 3) ความสนใจพิเศษ (Special Interest) การสนใจเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นพิเศษ จัดว่าเป็นแรงจูงใจให้เอาใจใส่สิ่งนั้นมากกว่าปกติ

2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motives) หมายถึงสภาวะของบุคคล ที่ได้รับแรงกระตุ้นมาจากภายนอกทำให้เห็นจุดหมายปลายทางและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการแสดงพฤติกรรม กล่าวคือแรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งผลักดันภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมของบุคคล แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวร บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองสิ่งจูงใจดังกล่าวเฉพาะกรณีที่ต้องการสิ่งตอบแทนเท่านั้น

การแสดงพฤติกรรมของบุคคลมี 4 ประการ ได้แก่ 1) เป้าหมายหรือความคาดหวังของบุคคล บุคคลที่มีเป้าหมายต่อการกระทำใด ๆ ย่อมกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจให้มีพฤติกรรมที่ดีและเหมาะสม 2) ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า บุคคลที่มีโอกาสทราบว่า จะก้าวหน้าได้อย่างไรจากการกระทำนั้น ๆ ย่อมเป็นแรงจูงใจให้ตั้งใจและเกิดพฤติกรรมขึ้นได้ 3) บุคลิกภาพและความประทับใจอันเกิดจากบุคลิกภาพจะก่อให้เกิดแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมขึ้นได้ 4) เครื่องล่อใจอื่น ๆ อันเป็นสิ่งกระตุ้นให้อยากกระทำหรือลงโทษ เช่น การชมเชยการให้รางวัล การประหวัด เป็นต้น

อนเนกกุล กรีแสง (2526, อ้างถึงใน ชลลดา สิทธิกรโสมนัส, 2548:10-11) แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. แรงจูงใจทางด้านร่างกาย (Physical Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางร่างกาย เช่น ความหิวความกระหายการพักผ่อน การได้รับความคุ้มครองความปลอดภัย การได้รับความเพลิดเพลิน การลดความเคร่งเครียด แรงจูงใจนี้จะมีสูงมากในวัยเด็กตอนต้นและวัยผู้ใหญ่ตอนปลายเนื่องจากเกิดความเสื่อมของร่างกาย

2. แรงจูงใจทางด้านสังคม (Social motivation) เป็นแรงจูงใจที่สลับซับซ้อน เกิดขึ้นจากการเรียนรู้เป็นความต้องการที่มีผลมาจากด้านชีววิทยาของมนุษย์ในความต้องการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว เพื่อนฝูงในโรงเรียน เพื่อนร่วมงาน เป็นความต้องการส่วนบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมความแตกต่างของแรงจูงใจด้านสังคมและแรงจูงใจด้านร่างกาย คือแรงจูงใจด้านสังคมเกิดจากพฤติกรรมที่เขาแสดงออกด้วยความต้องการของตนเองมากกว่า ผลตอบแทนจากวัตถุและสิ่งของ

3. แรงจูงใจส่วนบุคคล (Personal Motives) แรงจูงใจประเภทนี้หมายถึง แรงจูงใจที่พัฒนาขึ้นในตัวบุคคลซึ่งจะแตกต่างกันไป แรงจูงใจส่วนบุคคลมีรากฐานมาจากความต้องการทางร่างกาย และความต้องการทางสังคมประกอบกัน แต่จะมีความรุนแรงมากน้อยไม่เท่ากัน เช่น ในเรื่องความต้องการสะสมสิ่งของต่าง ๆ นั้น คนบางคนจะแสดงออกในรูปของการออมทรัพย์บางคนก็สะสมที่ดิน แต่บางคนก็เพียงแต่สะสมของเก่า หรือดวงตราไปรษณียากร เป็นต้น

ทฤษฎีของการจูงใจ (Theories of Motivation) มีทฤษฎีและการศึกษาเรื่องจูงใจจำนวนมาก ทฤษฎีเบื้องต้นที่สำคัญ คือทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs theory) ทฤษฎีการจูงใจ ERG ของ Alderfer และทฤษฎีแรงจูงใจไฟสี่มุมของแมคคลีแลนด์ McClelland

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs theory)

เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ซึ่งกำหนดโดยนักจิตวิทยาชื่อ มาสโลว์ (Abraham Maslow) (1970, อ้างอิงในแก้วใจ ผดุงทรง, 2550:16) เป็นทฤษฎีการจูงใจที่มีการกล่าวขวัญอย่างแพร่หลาย มาสโลว์มองว่าความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากระดับต่ำสุดไปยังระดับสูงสุด เมื่อความต้องการในระดับหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการอื่นในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น

2. ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Security or safety needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้ว มนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความต้องการความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน

3. ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) (Affiliation or Acceptance needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการให้และได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ การต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น

4. ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) หรือความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการการได้รับการยกย่อง นับถือและสถานะจากสังคม เช่น ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ความต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง จากทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ สามารถแบ่งความต้องการออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1) ความต้องการในระดับต่ำ (Lower order needs) ประกอบด้วยความต้องการทางร่างกาย ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง และความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ

2) ความต้องการในระดับสูง (Higher order needs) ประกอบด้วย ความต้องการการยกย่องและความต้องการความสำเร็จในชีวิตมาสโลว์กล่าวเน้นว่า ความต้องการต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้น และจะไม่มีการข้ามขั้น แต่การตอบสนองในแต่ละขั้นไม่จำเป็นต้องได้รับเต็มจำนวนแต่ต้องได้รับบ้าง เพื่อเป็นบันไดนา ไปสู่การพัฒนาความต้องการในระดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไป

ทฤษฎีการจูงใจ ERG ของ Alderfer

เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์แต่ไม่คำนึงถึงขั้นความต้องการว่าความต้องการใดเกิดขึ้นก่อนหรือหลังและความต้องการหลาย ๆ อย่างอาจเกิดขึ้นพร้อมกันได้ ความต้องการตามทฤษฎี ERG จะมีน้อยกว่าความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการเพื่อความอยู่รอด (Existence needs (E)) เป็นความต้องการพื้นฐานของร่างกายเพื่อให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นต้น เป็นความต้องการในระดับต่ำสุดและมีลักษณะเป็นรูปธรรมสูงสุด ประกอบด้วยความต้องการ

ทางร่างกายบวกด้วยความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคงตามทฤษฎีของมาสโลว์ ผู้บริหารสามารถตอบสนองความต้องการในด้านนี้ได้ด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีสวัสดิการดี มีเงินโบนัส รวมถึงทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกมั่นคงปลอดภัยจากการทำงาน ได้รับความยุติธรรม มีการทำสัญญาว่าจ้างการทำงาน เป็นต้น

2. ความต้องการมีสัมพันธภาพ (Relatedness needs (R) เป็นความต้องการที่จะให้และได้รับไมตรีจิตจากบุคคลที่แวดล้อม เป็นความต้องการที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมน้อยลงประกอบด้วยความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (ความต้องการทางสังคม) ตามทฤษฎีของมาสโลว์ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลภายนอกด้วย เช่น การจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ และผู้ตาม เป็นต้น

3. ความต้องการความเจริญก้าวหน้า (Growth needs (G) เป็นความต้องการในระดับสูงสุดของบุคคลซึ่งมีความเป็นรูปธรรมต่ำสุด ประกอบด้วยความต้องการการยกย่องบวกด้วยความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตตามทฤษฎีของมาสโลว์ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้พนักงานพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าด้วยการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งหรือมอบหมายให้รับผิดชอบต่องานกว้างขึ้น โดยมีหน้าที่การงานสูงขึ้นอันเป็นโอกาสที่พนักงานจะก้าวไปสู่ความสำเร็จ

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคลีแลนด์ McClelland

ทฤษฎีนี้เน้นอธิบายการจูงใจของบุคคลที่กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ มีได้หวังรางวัลตอบแทนจากการกระทำของเขา ซึ่งความต้องการความสำเร็จนี้ในแง่ของการทำงานหมายถึงความต้องการที่จะทำงานให้ดีที่สุดและทำให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้เมื่อตอนทำอะไรสำเร็จได้ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานอื่นสำเร็จต่อไป หากองค์การใดที่มีพนักงานที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จำนวนมากก็จะเจริญรุ่งเรืองและเติบโตเร็ว ในช่วงปี ค.ศ. 1940 นักจิตวิทยาชื่อ David I. McClelland ได้ทำการทดลองโดยใช้แบบทดสอบ การรับรู้ของบุคคล (Thematic Apperception Test (TAT)) เพื่อวัดความต้องการของมนุษย์ โดย แบบทดสอบ TAT เป็นเทคนิคการนำเสนอภาพต่าง ๆ แล้วให้บุคคลเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งที่เขาเห็น จากการศึกษาวิจัยของแมคคลีแลนด์ได้สรุปคุณลักษณะของคนที่มีความแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมีความต้องการ 3 ประการที่ได้จากแบบทดสอบ TAT ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคลได้ดังนี้

1. ความต้องการความสำเร็จ (Need for Achievement) เป็นความต้องการ ที่จะทำสิ่งต่างให้เต็มที่และดีที่สุดเพื่อความสำเร็จ จากการศึกษาวิจัยของ McClelland พบว่า บุคคลที่ต้องการความสำเร็จสูงจะมีลักษณะชอบการแข่งขัน ชอบงานที่ท้าทาย และต้องการได้รับข้อมูลป้อนกลับเพื่อประเมินผลงานของตนเอง มีความชำนาญในการวางแผน มีความรับผิดชอบสูงและกล้าที่จะเผชิญกับความล้มเหลว

2. ความต้องการความผูกพัน (Need for Affiliation) เป็นความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่นต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น บุคคลที่ต้องการความผูกพันสูง

จะชอบสถานการณ์การร่วมมือมากกว่าสถานการณ์การแข่งขัน โดยจะพยายามสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3. ความต้องการอำนาจ (Need for power) เป็นความต้องการอำนาจเพื่อมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น บุคคลที่มีความต้องการอำนาจสูง จะแสวงหาวิถีทางเพื่อทำให้ตนมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับหรือยกย่อง ต้องการความเป็นผู้นำ ต้องการงานให้เหนือกว่าบุคคลอื่นและจะกังวลเรื่องอำนาจมากกว่าการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ได้กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า แรงจูงใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความต้องการที่แตกต่างกันออกไป และวิธีที่จะตอบสนองต่อความต้องการของตัวเองนั้น แต่ละบุคคลก็จะมีวิธีที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้อาจเกิดจากปัจจัยของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา สถานภาพ เป็นต้น

3. ปัจจัยด้านคุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ปัจจัยที่เกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาคือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย การจัดการสอนของผู้สอนและความพร้อมในการเรียนของผู้เรียน ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาโดยส่วนใหญ่ในทุกประเทศจึงได้จัดให้มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อคอยให้คำปรึกษานักศึกษาได้ครบทุกด้าน เช่น อาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษาด้านกิจกรรม และอาจารย์ที่ปรึกษาเชิงจิตวิทยา ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน ปฏิบัติร่วมกันเพื่อนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์ และเพื่อให้เกิดธรรมเนียมปฏิบัติ เป็นต้นแบบของสังคม ในฐานะของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาควรให้ความสนใจเอาใจใส่ การพัฒนาระบบงานอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการให้คำปรึกษา การตัดสินใจ และความสามารถในการชี้แนะหรือชี้แนะเข้าสู่สังคมของนักศึกษา เป้าหมายของการให้คำปรึกษาคือ การส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการพัฒนา ไม่ใช่การวิเคราะห์พฤติกรรม แต่ควรให้นักศึกษารู้จักคิดประเมินและตัดสินใจด้วยตนเอง (ลัดดาวัลย์ โภควินท์, 2552)

ทฤษฎี ซีริสโนอุดมกิจ (2544:18-19) นำแนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาของวินสตันและคณะหรือทฤษฎีของวินสตัน (Winston Theory) วินสตันได้เสนอหลัก 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการให้คำปรึกษาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการให้คำปรึกษาวิชาการเชิงพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

1. การให้คำปรึกษาวิชาการเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง โดยการพบปะกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนักศึกษา ควรเป็นการพบที่มีทิศทางและเป้าหมายที่แน่นอน ทั้งสองฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบและมีข้อตกลงร่วมกัน ต้องรู้ว่าจะให้คำปรึกษาเรื่องอะไร และไม่ควรให้คำปรึกษาในเรื่องใด ซึ่งมีได้หมายความว่าความถึงการขอลายเซ็นเพื่อพิจารณาคำร้องหรือลงทะเบียนเรียนเท่านั้น

2. การให้คำปรึกษาวิชาการจะต้องเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพิ่มพูนประสบการณ์ นักศึกษาระหว่างอยู่ในมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งการส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการพัฒนานั้น อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องรู้ว่าการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะส่งผลต่อตัวนักศึกษาอย่างไร เหมาะสมหรือไม่

3. การให้คำปรึกษาวิชาการจะต้องยึดถือเป้าหมายเป็นหลัก อาจารย์ที่ปรึกษาควรแนะนำให้นักศึกษารู้จักกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง และท้าทายให้นักศึกษารู้จักคิดถึงเป้าหมายที่ตัวเองต้องการเมื่อสำเร็จการศึกษา

4. การให้คำปรึกษาวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีมนุษยสัมพันธ์เป็นหลัก และจะต้องถือเป็นความรับผิดชอบเบื้องต้นในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักศึกษา ในการที่จะทำให้การให้คำปรึกษาดำเนินต่อไปด้วยดี อาจารย์ที่ปรึกษาต้องถือเป็นบทบาทโดยตรงนอกเหนือจากภาระงานสอน นอกจากนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ต้องแสดงออกให้เห็นถึงความยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือนักศึกษาด้วยความเต็มใจ

5. อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา เช่น การรู้จักวางตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ความรับผิดชอบ เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการพัฒนา ซึ่งการแสดงออกทางพฤติกรรมจะเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการพัฒนา และเป็นการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการช่วยเหลือสังคม

6. การให้คำปรึกษาวิชาการจะประสบผลสำเร็จ เมื่อผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนในการฝึกทักษะที่จะช่วยส่งเสริมให้ระบบการให้คำปรึกษาประสบความสำเร็จ โดยความร่วมมือของอาจารย์ที่ปรึกษา เพราะอาจารย์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนา นักศึกษามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

7. อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรพยายามใช้ทรัพยากรในสถาบันให้เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การสร้างระบบและปรับปรุงข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านวิชาการ และการบริการนักศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นต่อโปรแกรมให้คำปรึกษา ประสบผลสำเร็จได้

อาจารย์ที่ปรึกษาควรผ่านการอบรมและพัฒนาทักษะด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างเป็นระบบ หรือควรคำนึงว่าการให้คำปรึกษาเป็นความรับผิดชอบในหน้าที่ ผู้บริหารและฝ่ายวิชาการ ควรให้ความสำคัญกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษาให้มากยิ่งขึ้น การให้คำปรึกษาจะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจสถาบัน และเป้าหมายของสถาบันมากขึ้น

การเลือกอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ถือว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะมีความเกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้นจนจบหลักสูตร อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์เป็นเสมือนไฟส่องทางหรือสื่อที่จะสามารถถ่ายทอด

ความคิด ความรู้และคำตอบของประเด็นปัญหาที่นักศึกษาได้ทำการวิจัยค้นคว้า โดยทั่วไปแล้วการเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์แต่ละสถาบันมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน แต่จะไม่แตกต่างกันมาก การเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่เหมาะสมจะช่วยให้กระบวนการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา มีความราบรื่นยิ่งขึ้นทำให้ประสบความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ คุณลักษณะของอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์หรืออาจารย์ที่ปรึกษา (Advisor) ที่เลือกต้องสอดคล้องกับเรื่องที่นักศึกษาสนใจ นอกจากนี้ก่อนการเลือก ควรเข้าพบทบทวนอาจารย์มาเป็นที่ปรึกษาซึ่งบางครั้งอาจารย์อาจจะไม่รับเป็นที่ปรึกษาก็ได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า อาจารย์ท่านนั้นไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่นักศึกษาทำหรืออาจารย์รับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ครบแล้วและอาจารย์ไม่มีเวลาในการให้คำปรึกษาการศึกษาลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ก่อนจึงเป็นเรื่องสำคัญ ลักษณะสำคัญที่สุดของอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ รู้ขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ มีเวลาให้นักศึกษา จริ่งใจต่อนักศึกษาและมีความรู้ความสามารถ รวมถึงด้านบุคลิกภาพ ล้วนแต่เป็นสิ่งสำคัญยิ่งขององค์ประกอบที่จะทำให้วิทยานิพนธ์มีคุณภาพและประสบความสำเร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ได้

ลักษณะที่ในการเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์จะประสบความสำเร็จได้นั้น บางครั้งต้องขึ้นอยู่กับอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ เป็นสำคัญถ้าได้อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ดี การทำวิทยานิพนธ์มีความสำเร็จไปแล้วเกือบครึ่ง ในทางกลับถ้าได้อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ไม่มีคุณภาพการจะทำวิทยานิพนธ์จะเสร็จสมบูรณ์มีคุณภาพนั้นเป็นไปได้ยาก ดังนั้นนักศึกษาจะเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ ควรพิจารณาหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. รู้ขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์

โดยทั่วไปแล้วแต่ละสถาบันจะมีรูปแบบและขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ไม่แตกต่างกันมากนัก จะแตกต่างกันตรงรายละเอียดบางหัวข้อหรือบางประการเท่านั้น ดังนั้นการเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ตามคู่มือการเขียนวิทยานิพนธ์ของสถาบัน ข้อบังคับ ระเบียบและประกาศของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาแล้ว จะสามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่นักศึกษา ได้เป็นอย่างดี ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ ถ้าได้รับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ที่ถูกต้องแล้ว จะทำให้สามารถวางแผนล่วงหน้าก่อนลงมือทำจริงได้ชัดเจน มีกรอบการดำเนินงานที่ชัดเจนเมื่อใดจะเริ่มทำอันไหนก่อน-หลัง รวมทั้งสร้างนิสัยของนักศึกษา ให้ทำงานเป็นระบบมากขึ้น

2. ความรู้ความสามารถของอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์

การเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่มีความรู้ความสามารถจะทำให้การทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาประสบความสำเร็จง่ายขึ้น ถือว่าปัจจัยสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่ขาดไม่ได้ ในทางกลับกันถ้าเลือกอาจารย์ที่ไม่มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่ทำ จะทำให้งานวิทยานิพนธ์ออกมาไม่มีคุณภาพ

ควบคุมวิทยานิพนธ์คงจะมีเวลาให้คำปรึกษาตลอดเวลา ซึ่งแท้จริงแล้วไม่ใช่และที่สำคัญควรทำตารางนัดหมาย

4. ความจริงใจ

ควรเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่มีความจริงใจ ทั้งนี้เพราะจะต้องทำงานร่วมกับอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ตลอดระยะเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์ จึงควรเลือกอาจารย์ที่ให้ความสำคัญกับงานวิทยานิพนธ์อย่างจริงจัง ไม่ปิดบังและสามารถอุทิศเวลาให้คำปรึกษาอย่างเต็มที่ไม่ว่าหน่วงเหนี่ยวกีดกันไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมให้นักศึกษาเสียเวลาและทำเรื่องง่ายให้เป็นเรื่องยาก เช่น การตรวจงานวิทยานิพนธ์ไม่ควรจะล่าช้าเกินเวลาที่ควรจะเป็นหรือการลงนามเซ็นแบบฟอร์มต่าง ๆ

5. บุคลิกภาพ

ถือว่ามีความสำคัญยิ่งเช่นเดียวกัน บุคลิกภาพของอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีกำลังใจในการทำงาน สร้างแรงจูงใจในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งมีกรณีตัวอย่างหลายครั้งที่นักศึกษาทำวิทยานิพนธ์ไม่สำเร็จ เพราะบุคลิกภาพและนิสัยใจคอเข้ากันไม่ได้ ทำให้การทำงานเกิดความขัดแย้งส่งผลเกิดความเบื่อหน่ายในการทำวิทยานิพนธ์มากที่สุดและสิ่งที่เลวร้ายที่สุดคือเปลี่ยนอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ ส่งผลเสียทำให้เสียเวลา เสียเงินและกำลังงานต้องมานับหนึ่งใหม่อีกครั้ง จากการสำรวจโดยทั่วไปแล้วบุคลิกภาพอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาต้องการคือ มีความเสียสละ มีความเป็นกันเองไม่ถือตัว ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษาและผู้อื่น สื่อความหมายกับนักศึกษาได้ชัดเจน มีความรอบคอบ ไม่ถูกเหยียดหยาบความรู้ความสามารถของนักศึกษา มีความยุติธรรมไม่ลำเอียงกับนักศึกษา คนใดคนหนึ่ง ตัดสินใจได้รวดเร็วและถูกต้องตามหลักการเหตุผลของกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ แยกแยะเรื่องส่วนตัวและเรื่องการทำงานให้ชัดเจน ดังนั้นควรเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่มีบุคลิกภาพดี

6. ความสนใจในหัวข้อวิทยานิพนธ์

การที่อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์มีความสนใจหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาศึกษา ก็จะทำให้งานวิจัยมีความสำเร็จและมีคุณภาพมากขึ้น ทั้งนี้เพราะอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์มีความอยากรู้ อยากเห็นผลการวิจัยเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว อาจารย์จะมีเอาใจใส่ดูงานให้และให้ความช่วยเหลือมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วิทยานิพนธ์ประสบผลสำเร็จได้ ดังนั้น ควรเลือกหัวข้อที่น่าสนใจไม่ซ้ำงานที่เคยทำมาแล้วหรือเลือกหัวข้อที่มีความใกล้เคียงกับความเชี่ยวชาญของอาจารย์ด้วย

7. ลักษณะการทำงาน

ต้องเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่มีความพร้อมที่เต็มใจเป็นที่ปรึกษาให้จริง ๆ มีลักษณะการทำงานที่จะอุทิศเวลาให้วิทยานิพนธ์ที่ตนรับผิดชอบ ตรงต่อเวลาที่นัดหมายซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก เพราะจะทำให้สามารถวางแผนการทำงานล่วงหน้าก่อนลงมือทำจริงได้ชัดเจน นอกจากนี้ อาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ต้องมีความสามารถในการชี้แจงเรื่องที่นักศึกษาสงสัย เกิดข้อข้องใจและ

มีความกระตือรือร้นที่จะร่วมงานกับนักศึกษาอย่างเต็มที่ และสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยงอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่มีลักษณะการทำงานได้มาตรฐานต่ำ กล่าวคือ ประเมินงานวิทยานิพนธ์ง่ายหรือไม่ตรวจรายละเอียดงานเลยแต่ให้ผ่าน ซึ่งบางคนอาจจะพอใจ วิทยานิพนธ์สำเร็จตามที่กำหนดไว้แต่บางครั้งอาจจะไม่ประสบความสำเร็จตามมุ่งหวังไว้ เพราะอาจจะมีปัญหาในการขั้นตอนการสอบปากเปล่า วิทยานิพนธ์ จะทำให้นักศึกษาไม่สามารถตอบคำถามของกรรมการหรือสอบไม่ผ่านได้ ที่สำคัญงานวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาด้วยคุณภาพ

8. ทักษะต่อการทำวิทยานิพนธ์

ทัศนคติต่อการทำวิทยานิพนธ์ก็มีผลต่อการทำวิทยานิพนธ์ เช่นเดียวกัน ถ้านักศึกษา และอาจารย์มีทัศนคติทางบวกว่า การทำวิทยานิพนธ์จะช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถของนักศึกษา ทั้งการทำวิจัย ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพจะช่วยให้การทำวิทยานิพนธ์มีความสำเร็จมากขึ้น เพราะได้แรงเสริมทางบวก เมื่อเจออุปสรรคในขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการสอบปากเปล่า อุปสรรคเหล่านี้จะผ่านไปและแก้ปัญหาได้เพราะทัศนคติทางบวกต่อวิทยานิพนธ์นั่นเอง ในทางตรงข้ามถ้าเกิดอาจารย์หรือนักศึกษามีทัศนคติที่ไม่ดีแล้ว ความเบื่อหน่าย ความท้อแท้จะเข้ามาแทนที่ทำให้เกิดความล่าช้าในการทำวิทยานิพนธ์ตามเวลาที่กำหนดที่ได้ จะเห็นได้จากตัวอย่างในปัจจุบัน ที่นักศึกษาไม่จบการศึกษาตามเวลากำหนด หรือจำเป็นต้องเปลี่ยนเรียนสาขาใหม่ ซึ่งเหล่านี้เกิดจากทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิทยานิพนธ์

เมื่อนักศึกษาได้เลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์หรือทราบว่าได้อาจารย์ท่านใดท่านหนึ่งเป็นที่ปรึกษาแล้วนักศึกษาก็ควรติดต่อขอคำปรึกษาอย่างเร่งด่วน ทั้งนี้เพื่ออาจารย์และนักศึกษาจะมีพูดคุย ชักถาม ซึ่งอาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันคนละแนวทางกันได้เสมอ อย่างไรก็ตามพึงระมัดระวังอย่าให้ความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันกลายเป็นความขัดแย้งส่วนตัว เมื่อใดก็ตามที่นักศึกษารู้สึกว่าความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของตนไม่ได้รับความสนใจจากอาจารย์ที่ปรึกษา ควรพยายามเข้าพบเพื่อหารือเรื่องนี้อย่างจริงจังกับอาจารย์ที่ปรึกษาทันที พึงระลึกไว้เสมอว่าเมื่อเริ่มมีปัญหากับอาจารย์ที่ปรึกษา ต้องคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาโดยเร็ว อย่าปล่อยให้ความคิดเห็นหรือทัศนคติที่ไม่สอดคล้องกันพัฒนาไปเป็นความขัดแย้งหรือเป็นปรปักษ์กัน อย่างไรก็ตามถึงแม้นักศึกษาจะเลือกอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ดีที่สุดแล้ว แต่ถ้านักศึกษาไม่มีความรับผิดชอบในการทำวิทยานิพนธ์ สุดท้ายก็ไม่ประสบความสำเร็จเหมือนเดิม ดังนั้นต้องเริ่มจากนักศึกษาเป็นสำคัญ เพราะเป็นผู้ทำวิทยานิพนธ์นั่นเอง

4. ปัจจัยด้านครอบครัวและเพื่อน

ประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้

การสนับสนุนของครอบครัวหรือผู้ปกครอง

ครอบครัวเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดกับนักศึกษามากที่สุดการปลูกฝังต่าง ๆ เริ่มต้นจากครอบครัว และการให้การสนับสนุนทางการเรียนของผู้ปกครอง รวมทั้งสัมพันธ์ภายในครอบครัว จึงส่งผล

อย่างยิ่งต่อผลการเรียนของนักศึกษา ครอบครัวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อตัวนักศึกษา หากความสัมพันธ์ในครอบครัวมีปัญหาที่ย่อมส่งผลโดยตรงต่อตัวนักศึกษาด้วย ปัญหาที่สำคัญในครอบครัวอย่างหนึ่งคือ ความขัดแย้งและการหย่าร้างของบิดามารดา ซึ่งถูกมองว่า เป็นการล่มสลายของโครงสร้างทางสังคมแบบหนึ่ง เนื่องจากบิดามารดาไม่สามารถแสดงบทบาทได้ตามที่สังคมกำหนดความสัมพันธ์ของบิดามารดาจึงมีผลกระทบต่อตัวนักศึกษา เนื่องจากบิดามารดาเป็นปัจจัยสำคัญเพราะเหตุผล ดังนี้ (บุรณิ ทรัพย์ถนอม และปัทมา มูลหงส์, 2552 อ้างใน รุจิราพรรณ คงช่วย, 2557)

1. บิดามารดาเป็นตัวกระตุ้น และเป็นแรงผลักดันบุตรในด้านสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน นอกจากนี้ บิดามารดาเป็นเสมือนสิ่งควบคุมบุตรให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ
2. พฤติกรรมที่กระทำ หรือความคาดหวังบิดามารดา จะเป็นแบบเชิงการกระทำสำหรับบุตร
3. บิดามารดาเป็นหลักที่บุตรใช้อ้างอิงและประเมินคุณค่าผลสัมฤทธิ์ทางการกระทำ ดังนั้น ความสัมพันธ์ที่กระหว่างบิดามารดากับบุตร จึงเป็นตัวสร้างผลสัมฤทธิ์ให้กับบุตร

สายสุริย์ จุติกุล (2540, อ้างใน สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น, 2560:24) แสดงความคิดเห็นไว้ว่าครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความรักและความผูกพันกันในลักษณะต่อไปนี้

1. ต้องเอาใจใส่และเอื้ออาทรกัน การเอาใจใส่ที่นี้ หมายถึงการดูแลสุขภาพของกันและกัน อาหารการกิน การเล่าเรียนของบุตร ความสะอาด การใช้จ่ายเงินทอง การเดินทางไปทำงานหรือโรงเรียน ความทุกข์หรือความสุขที่ต้องการระบาย เป็นต้น
2. ต้องรู้จักคนที่รักเรา สามิภรรยาต้องรู้จักและเข้าใจกันได้ดี สำหรับบุตร บิดามารดาก็ต้องเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับบุตร อุบิสัยบุตรรู้ว่าบุตรชอบหรือไม่ชอบอะไร จุดเด่นหรือจุดด้อยเป็นอย่างไร ทุกคนในครอบครัวจะต้องปรับความรู้จักซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้มีการตอบสนองที่ดีต่อกันและกัน
3. ต้องเคารพซึ่งกันและกัน การเคารพในที่นี้ หมายถึงการเคารพที่มาจากใจ การเคารพในลักษณะนี้ มีพฤติกรรมแสดงออกได้หลายอย่าง เช่น การฟังกัน เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การเกรงใจ ความเกรงใจมีคุณค่าและช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีขึ้น
4. ต้องมีความรับผิดชอบ การมีความรับผิดชอบ หมายถึงการยอมรับความผิดหรือความชอบ การไม่รับผิดชอบของบิดามารดาเป็นตัวอย่างไม่ดี เป็นการแสดงความไม่รับผิดชอบ
5. ต้องมีความไว้วางใจกัน ความไว้วางใจกันเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพในครอบครัวความไว้วางใจควรมีต่อกันทั้งกายและทางใจ จะช่วยให้คนในครอบครัวมีความสบายไร้กังวลหรือความกลัว

6. ต้องให้กำลังใจกันและกัน การให้กำลังใจ ก็คือการใช้พลังแก่สมาชิกในครอบครัวให้ดำเนินชีวิตไปอย่างมีความสุข การให้กำลังใจอาจเป็นคำพูดและท่าทางการสนับสนุน ชมเชยเมื่อทำสิ่งที่ถูกต้อง แนะนำ หาทางออกเมื่อมีปัญหา ไม่กล่าวโทษว่าเป็นความผิด

7. ต้องให้อภัยกันและกัน สมาชิกครอบครัวอยู่ด้วยกันหลายคนต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างไม่มากก็น้อย ถ้ามีความรักอยู่ก็อภัยกันได้ ยกโทษให้ในครอบครัวที่บุตรประพฤติผิด บิดามารดาก็ไม่ควรจดจำความผิดนั้น แล้วนำไปต่อว่าบุตรในโอกาสต่อ ๆ ไป เพราะเมื่อบุตรได้รับความผิดของตนอยู่เสมอก็จะเกิดความโกรธ ความไม่สบายใจ และอาจนึกไปว่าบิดามารดาไม่รักตน

8. ต้องรู้จักสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัว ควรจะใช้ปิยวาจาระหว่างสามีภรรยา มารดากับบุตร การสื่อสารอาจมีทั้งรูปแบบที่ใช้ภาษาและภาษาท่าทาง ภาษาพูด การเขียน ฯลฯ การดำเนินกันก็ทำได้แต่ควรเป็นคำคำที่ใช้อภัยค่าที่นำฟัง

9. ต้องใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ สมาชิกในครอบครัวควรหาเวลาอยู่ด้วยกัน ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบระหว่างกัน ชวนกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปเที่ยวทางไกล ไปเที่ยวสาธารณะ รับประทานอาหารพิเศษร่วมกัน ไปเยี่ยมญาติ เป็นต้น

10. ต้องมีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว สภาพของครอบครัว และสภาวะของสมาชิกไม่ได้อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น บุตรที่เกิดใหม่เป็นทารกก็จะเติบโต และมีพัฒนาการตามวัยอันเหมาะสม บิดามารดาจะต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของบุตร ตัวของบิดามารดาเองก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตระหนักและปรับตามความเปลี่ยนแปลงนั้น

11. ต้องรู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัวและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในครอบครัวต่างคนต่างมีบทบาทหน้าที่ ทั้งบทบาทหน้าที่ของตนเอง และสมาชิกในครอบครัว ซึ่งบทบาทและหน้าที่เหล่านี้ เกิดจากความคาดหวังของตนเอง และความคาดหวังของแต่ละคนในครอบครัว ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตกลงกันให้ดีว่าเรื่องต่าง ๆ ที่จะบริการครอบครัวให้เป็นปกติสุขเป็นเรื่องของใครในสัดส่วนอย่างไร ร่วมกันอย่างไร

12. มีความใกล้ชิดทางสัมผัส การสัมผัส เช่น การกอดกัน โอบกั้นบ้าง เกี่ยวแขนหรือหอมแก้มกันในครอบครัว เป็นการแสดงความรัก ความอบอุ่นตามธรรมชาติของคน แต่การแสดงออกควรกระทำกันในครอบครัวระหว่างคนใกล้ชิด และแสดงความใกล้ชิดจริง ๆ เช่น เมื่อบุตรเล็ก ๆ เป็นทารก บิดามารดาก็ควรเอาแขนมากอด มาจูบ เพื่อแสดงความรัก และให้ความอบอุ่น และเพิ่มความมั่นใจให้แก่บุตร แต่เมื่อบุตรโตขึ้นก็อาจจะห่างไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์กับครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาโดยตรง เพราะการที่นักศึกษาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองย่อมจะได้รับความรัก ความเข้าใจ การเอาใจใส่ ได้รับการช่วยเหลือเกื้อกูล มีการให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา

ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการเรียน ทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนและค่าใช้จ่ายในการเรียน เหล่านี้ย่อมจะส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง โดยหมายถึงพฤติกรรมการแสดงออกและความสัมพันธ์ระหว่างบิดา-มารดา ญาติ พี่น้อง ผู้อุปการะ กับนักศึกษา โดยนักศึกษาได้รับการเอาใจใส่ ความรัก ความเอื้ออาทร ความผูกพัน ความเห็นอกเห็นใจ การสนับสนุนทางการเงิน และให้การสนับสนุนทางการเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

เพื่อนเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาที่กำลังศึกษา เป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในวัยเจริญเติบโต ร่างกายและจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมื่อเข้าอยู่ในสถาบันการศึกษาต้องมีความสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างมาก กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางด้านความรู้ ทักษะคติ บุคลิกภาพและคุณธรรมของนักศึกษา

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2533, อ้างใน รุจิราพรรณ คงช่วย, 2557:3) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ดังนี้

1. เป็นกลุ่มที่จะประสานชีวิตจากสังคมในบ้านไปสู่มหาวิทยาลัย ทำให้นักศึกษาได้รู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จในด้านใดด้านหนึ่ง
2. เป็นกลุ่มที่สนับสนุนและเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมายทางพุทธิปัญญาของการศึกษาในมหาวิทยาลัย
3. เป็นกลุ่มที่สนับสนุน สนองอารมณ์จิตใจและความต้องการของนักศึกษา ซึ่งอาจจะไม่ตรงกับอาจารย์ ห้องเรียนและมหาวิทยาลัย
4. เป็นกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนรู้และเข้าใจชีวิต การอยู่ร่วมกับการสมาคมและทำงานกับคนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันได้ดี
5. กลุ่มเพื่อนอาจมีการยุยงให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กำลังใจในการเปลี่ยนแปลงชีวิตของนักศึกษา หรือกลุ่มเพื่อนก็อาจจะช่วยกันปรับปรุงรักษาสภาพที่คงเดิมไม่ยอมเปลี่ยนแปลง
6. นักศึกษาที่เรียนไม่ค่อยดีหรือมีความผิดหวัง กลุ่มเพื่อนจะทำให้นักศึกษาเลือกทางออกทางอื่นหรือช่วยให้นักศึกษามีภาพพจน์ในทางบวก โดยจะสนับสนุนให้ความสนใจต่อสิ่งอื่นที่ไม่ใช่การศึกษา
7. องค์การบริหารนักศึกษามักจะมีหน้าที่เป็นพรรคพวกของนักศึกษาแต่ละคนอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนดังกล่าวเป็นผลจากการรวมตัวของนักศึกษา มีการแพร่จากแต่ละคนไปสู่บุคคล การใช้ชีวิตในสังคมมหาวิทยาลัย ตลอดจนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาให้เจริญงอกงาม

Gagne (1969, อ้างใน สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น, 2560:26) ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง การที่

บุคคลมีความอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นและมีการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาตนเอง ไปสู่การพึ่งพาซึ่งกันและกันซึ่งการอดทนที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ได้แก่ ความสามารถยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่นได้และการมีน้ำใจกว้าง การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน การให้และการรับ

พิชฎ์กฤตา พักโพธิ์เย็น (2560) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. การเปิดเผยความรู้สึก การเปิดเผยความรู้สึกจริงใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผย เพื่อความเข้าใจอันดีและก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มั่นคง
2. มีความรู้สึกร่วม กล่าวคือสามารถมีความเข้าใจบุคคลอื่น รับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบุคคล
3. เคารพและยอมรับในบุคคลอื่น กล่าวคือยอมรับบุคคลอื่นโดยไม่ตัดสินใจว่าถูกหรือผิด ไม่ประเมิณบุคคล เคารพในบุคคลอื่น รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น
4. การยอมรับโดยไม่เห็นด้วย กล่าวคือการเป็นผู้ฟังที่ดีที่พยายามทำความเข้าใจโดยประเมิณบุคคลอื่น และให้ความสนใจบุคคลอื่น

อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์ (2533, อ้างใน รุจิราพรรณ คงช่วย, 2557:6) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งประกอบด้วย

1. ความสนใจในการเลือกเรียนของเพื่อนร่วมชั้น ได้แก่

- 1) ถือการเรียนเป็นเรื่องสำคัญ
- 2) ติดตามเนื้อหาที่เรียนตลอดเวลา
- 3) ร่วมอภิปรายต่าง ๆ ในชั้นเสมอๆ
- 4) ทำงานร่วมกับผู้เรียนอื่น ๆ ได้
- 5) มาเรียนสม่ำเสมอ
- 6) ส่งการบ้านหรือรายงานตามกำหนดเวลา
- 7) ซื่อสัตย์ สุจริต ในขณะที่สอบ
- 8) จัดงานอย่างเป็นระเบียบ
- 9) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
- 10) มีอารมณ์ขันและสนุกสนานกับการเรียน

2. พฤติกรรมของเพื่อนร่วมชั้น ประกอบด้วย

- 1) แต่งกายสะอาดเรียบร้อย
- 2) เฉลียวฉลาด
- 3) รักสงบ ไม่ชอบทะเลาะวิวาท
- 4) เคารพนับถือครูทั้งต่อหน้าและลับหลัง

- 5) สนใจวิธีการสอนของครู
3. การมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของเพื่อนร่วมชั้น
 - 1) ไม่เข้าห้องเรียน
 - 2) คุดเสียงดังในขณะที่เรียนอยู่ในชั้น
 - 3) เรียนอ่อน

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน มีความสำคัญอย่างมากในการกำหนดบุคลิกภาพและพฤติกรรมการเรียนบางอย่างของนักศึกษา ซึ่งอาจจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้ ถ้านักศึกษามีการเลือกคบเพื่อนที่มีคุณลักษณะที่ดีในทางการเรียน ก็ย่อมจะเป็นตัวอย่างที่ดีและส่งเสริมพฤติกรรมทางการเรียนที่ดีและมีประสิทธิภาพของนักศึกษาได้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาความสัมพันธ์กับเพื่อนโดยหมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกและความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับเพื่อนนักศึกษา ทั้งด้านวิชาการและไม่ใช่วิชาการ ในรูปแบบที่ดีมีพฤติกรรมในทางส่งเสริมการเรียน

5. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก

สิ่งแวดล้อมความสะดวกมีความสำคัญในการศึกษา เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย อาคาร การจัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด โรงอาหาร หอพักนักศึกษา หรือทุนการศึกษา เป็นต้น

พจนานุกรม Oxford ได้ระบุว่าสิ่งแวดล้อมความสะดวกหมายถึง “คุณลักษณะหรือสิ่งแวดล้อมความสะดวกที่พึงปรารถนาหรือเป็นประโยชน์ของอาคารหรือสถานที่”

พจนานุกรม Merriam-Webster ได้ระบุว่าสิ่งแวดล้อมความสะดวกหมายถึง “สิ่งที่นำไปสู่ความสะดวกสบายความสะดวกหรือความเพลิดเพลิน”

สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก ก็มีความสำคัญอย่างมากในการศึกษา ซึ่งอาจจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาได้ ถ้าสิ่งแวดล้อมความสะดวกมีพร้อมเพียง และง่ายต่อการใช้งาน ก็จะทำให้การทำงานหรือการศึกษาในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาเป็นไปด้วยความราบรื่น และส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาได้โดยตรง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุพิชญ์กฤตา พักโพธิ์เย็น และคณะ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยด้านการจัดการการศึกษา และปัจจัยด้านครอบครัวและเพื่อนของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean= 4.36 ,S.D.= 0.77) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มี 2 ปัจจัย

ได้แก่ เจตคติและแรงจูงใจต่อการเรียนของนักศึกษา และการสนับสนุนและสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย โดยปัจจัยทั้งสองร่วมกันพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาได้ร้อยละ 23.6

ขวัญใจ จริยาทัศน์กร และสุพัฒนา หอมบุปผา (2560) ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาศาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จากผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าน้ำหนักความสำคัญ และค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอลของปัจจัยด้านนักศึกษา ปัจจัยด้านผู้สอน ปัจจัยด้านที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และกิจกรรมเสริมประสบการณ์กับคุณภาพของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มีค่าน้ำหนักที่ส่งผลซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 ฟังก์ชัน โดยค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล เท่ากับ .660, .622, .415 ตามลำดับ

พัชสุดา กัลป์ยานวุฒิ (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับ ปวช. และ ระดับปวส. ของวิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ของวิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ ทั้ง 4 ด้าน เมื่อพิจารณาโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเหมือนกันโดยประเด็นที่มีความพึงพอใจมาก คือปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของวิทยาลัย ปัจจัยด้านครูและปัจจัยด้านผู้เรียน ตามลำดับ

รุจิราพรรณ คงช่วย (2557) ได้ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยภาพรวมและรายปัจจัย ทั้งปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน อยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคใต้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 18.55$, $df = 14$, $P\text{-value} = 0.18$, $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.96$ และ $RMSEA = 0.03$) 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยเขตภาคใต้ มี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านผู้เรียน (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.51) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียน (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.51) และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.24) ตามลำดับ

วันวิสาข์ แก้วสมบุรณ์ และคณะ (2557) ได้ศึกษาปัจจัยในการสำเร็จการศึกษาล่าช้าของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จากการศึกษาพบว่า การจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยในการสำเร็จการศึกษาล่าช้าพบว่า นิสิตมีความคิดเห็นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัยในการสำเร็จการศึกษาล่าช้าจากปัจจัยทั้ง 6 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านคุณลักษณะส่วนตัว

ของนิสิต 2) ด้านความรู้ในการทำวิจัย 3) ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาการทำวิจัย 4) ด้านการบริหารจัดการของหลักสูตร 5) ด้านขั้นตอน/ระเบียบ/ข้อบังคับ/แนวปฏิบัติ 6) ด้านการบริการแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ตามลำดับ

รัชชัย ศุภดิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับปริญญาโทของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ปีการศึกษา 2554 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับปริญญาโท โดยจำแนกตามคณะ/สถาบัน สรุปได้ดังนี้

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ การได้รับทุนการศึกษาในระดับปริญญาโท แผนการศึกษาในระดับปริญญาโท และ ระยะเวลาที่ศึกษาในระดับปริญญาโท 2) คณะบริหารธุรกิจ ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักศึกษา ได้แก่ ระยะเวลาที่ศึกษาในระดับปริญญาโท 3) คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักศึกษา ได้แก่ เพศ การได้รับทุนการศึกษาในระดับปริญญาโท แผนการศึกษาในระดับปริญญาโท และ ระยะเวลาที่ศึกษาในระดับปริญญาโท 4) คณะสถิติประยุกต์ ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักศึกษา ได้แก่ อายุ การได้รับทุนการศึกษาในระดับปริญญาโท แผนการศึกษาในระดับปริญญาโท ระยะเวลาที่ศึกษา ในระดับปริญญาโท กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีและการได้รับเกียรติคุณในระดับ ปริญญาตรี 5) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของ นักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ การได้รับทุนการศึกษาในระดับปริญญาโท แผนการศึกษาในระดับปริญญา โท และระยะเวลาที่ศึกษาในระดับปริญญาโท 6) คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของ นักศึกษา ได้แก่การได้รับทุนการศึกษาในระดับปริญญาโท 7) คณะภาษาและการสื่อสาร ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักศึกษา ได้แก่ระยะเวลาที่ศึกษาในระดับปริญญาโท 8) ระดับสถาบัน ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนของนักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ คณะที่ศึกษาในระดับปริญญาโท ที่ตั้งสถานศึกษาในระดับปริญญาโท การได้รับทุนการศึกษา ในระดับปริญญาโท แผนการศึกษาในระดับปริญญาโท ระยะเวลาที่ศึกษาในระดับปริญญาโท กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษาในระดับปริญญาโท และการได้รับเกียรติคุณในระดับปริญญาตรี

ดิลกรัตน์ โคตรสุมาตย์ และชญญา อภิบาลกุล (2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นปัจจัยที่มีปัญหามากทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การศึกษาอิสระ รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของหลักสูตร ด้านการบริการแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ด้านการเสนอผลงานวิทยานิพนธ์ และด้านการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์/การศึกษาอิสระ และแนวทางในการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ควรปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องใช้เนื้อหาสาระ

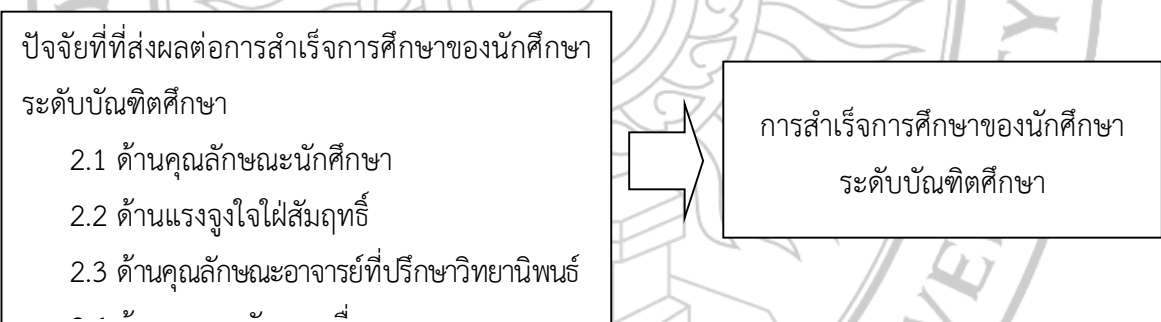
ของหลักสูตรที่ทันสมัยและสอดคล้องกับปัญหาความเป็นจริง ควรเพิ่มฐานข้อมูลวารสารออนไลน์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ที่ถูกลิขสิทธิ์ให้เพียงพอกับความต้องการ ควรมีกรอบเวลาในการเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาเร่งทำงานตามแผนการศึกษากิจกรรมการบริหารหลักสูตรควรจัดกลไกให้คำปรึกษาและติดตามผลงานของนักศึกษา มีการจัดระบบการกระตุ้นความก้าวหน้าในการศึกษาค้นคว้าอย่างเคร่งครัด มหาวิทยาลัยควรเพิ่มช่องทางให้นักศึกษาได้นำเสนองานวิทยานิพนธ์เป็นเวทีนำเสนอเพื่อให้นักศึกษามีประสบการณ์ในการนำเสนอผลงานต่อสาธารณะ

ชนิดา ขาวินทร์ และคณะ (2555) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยพบว่า การจัดการเรียนการสอนและหลักสูตร ผลปัจจัยอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.96 ส่วนผลปัจจัยอยู่ในระดับมีผลมาก ได้แก่ ปัจจัยด้าน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ การทำวิทยานิพนธ์และการเผยแพร่ผลงาน และตัวมหาบัณฑิต ค่าเฉลี่ย 3.74, 3.56 และ 3.74 ตามลำดับ ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของมหาบัณฑิตกับการสำเร็จการศึกษา พบว่า ไม่มีปัจจัยใดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ($p \geq 0.05$)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย